

USKLAĐENOST OKVIRA FINANCIJSKOG IZVJEŠĆIVANJA U HRVATSKOJ, BUGARSKOJ I RUMUNJSKOJ SA ZAHTJEVIMA EUROPSKE UNIJE

mr. sc. Ivica PERVAN
Ekonomski fakultet, Split

Stručni članak*
UDK 657.37
JEL:635

Sažetak

Financijsko izvješćivanje u modernim tržišnim gospodarstvima ima vrlo važnu informacijsku ulogu, te se stoga obično regulira zakonima i/ili računovodstvenim standardima. EU je radi poboljšanja konkurentnosti svojih kompanija i smanjenja troškova kapitala odlučio snažnije harmonizirati okvire financijskog izvješćivanja zemalja članica uporabom MRS-ova za listane kompanije (kompanije listane na tržištu kapitala) od 2005. Na temelju provedene komparativne analize iz dostupnih podataka proizlazi da Hrvatska ima bolju regulativu od Bugarske i Rumunjske. Hrvatska je uvela primjenu MRS-ova 1993, a Bugarska i Rumunjska to čine tek sada. Dakle, hrvatske su računovođe, revizori i korisnici izvješća već dulje vrijeme upoznati s primjenom MRS-ova, za razliku od svojih kolega u spomenutim zemljama. Međutim, sama dobra regulativa ne znači previše bez stroge i dosljedne primjene u praksi, te stoga treba naglasiti potrebu kvalitetne primjene MRS-ova, kvalitetnu reviziju i edukaciju kadrova. Nadalje, u skladu sa zahtjevima EU-a, male i srednje kompanije u budućnosti trebaju imati pojednostavnjeno financijsko izvješćivanje.

Ključne riječi: financijsko izvješćivanje, Europska unija, Hrvatska, Bugarska, Rumunjska

1. Uvod

Financijsko izvješćivanje u modernoj tržišnoj ekonomiji baziranoj na tržištima kapitala ima vrlo važnu informacijsku ulogu. Naime, u uvjetima razdvojenosti funkcija vlasništva i upravljanja u modernim korporacijama jedini su izvor financijskih podataka za ulagače upravo temeljna financijska izvješća. Na temelju tih podataka ulagači do-

* Priljeno (*Received*): 30.8.2004.
Prihvaćeno (*Accepted*): 25.10.2004.

laze do korisnih informacija koje mogu poboljšati njihove ulagačke odluke i maksimizirati povrat ulaganja u vrijednosne papire. Kako bi se olakšala usporedba financijskih izvješća različitih kompanija, moderni okviri financijskog izvješćivanja koriste se računovodstvenim standardima, koji su do sada bili uglavnom razvijani na nacionalnoj razini. Zbog takvog pristupa razvoju računovodstvenih standarda stvorene su određene razlike koje otežavaju usporedbu financijskih izvješća za kompanije iz različitih zemalja.

U uvjetima globalizacije gospodarstva i sve slobodnijeg tijeka ljudi, roba i kapitala financijsko izvješćivanje dobiva novu dimenziju. Naime, do sada se obično isticalo da je računovodstvo jezik biznisa, dok se danas ta izreka može transformirati jer računovodstvo sve više postaje jezik globalnog biznisa. Kao prepreka računovodstvu u toj novoj ulozi pojavljuju se već spomenuti različiti okviri računovodstvenog izvješćivanja i posljedične razlike u financijskim izvješćima. Ako potencijalni ulagač mora uspoređivati financijska izvješća priređena primjenom različitih standarda, jasno je da on mora imati adekvatna računovodstvena znanja ili mora angažirati osobu koja posjeduje takva znanja. U svakom slučaju, različiti računovodstveni standardi otežavaju i poskupljuju financijsku analizu i donošenje investicijskih odluka.

EU je postao svjestan tog problema prije nekoliko godina, te je zaključeno da je jedan od bitnih uzroka zaostajanja razvoja tržišta kapitala u odnosu prema SAD-u upravo primjena različitih računovodstvenih standarda. Stoga je Vijeće ministara EU-a 2002. godine donijelo odluku prema kojoj će sve korporacije čijim se dionicama trguje na tržištima kapitala u EU-u od 2005. godine morati primjenjivati Međunarodne računovodstvene standarde¹ (MRS-ove). Cilj takve odluke jest smanjenje troškova kapitala i jači razvoj tržišta kapitala u EU-u. Najnovija regulacija financijskog izvješćivanja donesena 2002. godine okvir je kojemu će se morati prilagoditi i sve buduće članice EU-a. Kako su Hrvatska, Bugarska i Rumunjska kao cilj postavile ulazak u EU, zanimljivo je obraditi njihove međusobne razlike u smislu okvira financijskog izvješćivanja te dosege s obzirom na najnoviju regulativu u EU-u.

2. Regulacija financijskog izvješćivanja europskih zemalja i najnovija regulativa Europske unije

2.1. Uloga financijskog izvješćivanja u modernome tržišnom gospodarstvu

Financijsko izvješćivanje ponajprije je usmjereno na zadovoljavanje informacijskih potreba vanjskih korisnika (ulagača, analitičara, kreditora itd.). Vanjski su korisnici zbog različitih razloga zainteresirani za uspješnost poslovanja kompanija i financijsku poziciju, što se obično analizira na temelju računovodstvenih informacija iz financijskih izvješća. OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) u svom

¹ Međunarodne računovodstvene standarde, skraćeno MRS-ove, izrađuje IASB (*International Accounting Standards Board*) sa sjedištem u Londonu. IASB je operativno tijelo za donošenje standarda IASCF-a (*International Accounting Standards Committee Foundation*), neprofitne organizacije osnovane 1973, a preustrojene 2001. Cilj IASCF-a jest izrada visokokvalitetnih računovodstvenih standarda, njihovo promoviranje i nadzor primjene. Standardi koji su doneseni nakon preustroja nose novi naziv, IFRS (*International Financial Reporting Standards*).

komparativnom izvješću o korporativnom upravljanju u Srednjoj i Istočnoj Europi ističe da su korporativno izvješćivanje i transparentnost temeljni stupovi uspješnoga korporativnog upravljanja. Investitori bez redovitih, pravodobnih, pouzdanih i usporedivih informacija ne mogu procjenjivati investicijske alternative radi donošenja kvalitetnih investicijskih odluka ili adekvatno glasovati na skupštinama dioničara (OECD, 2003).

Kako se financijsko izvješćivanje smatra bitnom karikom u efikasnom funkcioniranju tržišta kapitala, njega uglavnom reguliraju mjerodavne institucije. Zakonska regulativa računovodstva na nacionalnoj ili međunarodnoj razini obično ima jedan od ova tri oblika (Spremić, 2003):

- regulativa zakonima (zakonom o računovodstvu, zakonom o trgovačkim društvima ili direktivama)
- regulativa računovodstvenim standardima i načelima računovodstvene profesije
- regulativa kombiniranim pristupom, koja obuhvaća i zakone i računovodstvene standarde.

2.2. Razlike u financijskom izvješćivanju europskih zemalja

Financijsko izvješćivanje nije aktivnost neovisna o okruženju u kojemu se provodi, već upravo suprotno – ono izravno ovisi o institucionalnom okruženju. Kako su se pojedine zemlje različito gospodarski razvijale, tako su nastajale i razlike u financijskom izvješćivanju tih zemalja. Američki autori Mueller, Gernon i Meek (1994), analizirajući razlike u financijskom izvješćivanju u Europi na kraju 20. stoljeća, razlikuju ova tri modela:

- britansko-američkoga (Velika Britanija, Irska i Nizozemska)
- kontinentalnoga (Njemačka, Francuska, Italija, Španjolska itd.)
- modela mješovite ekonomije (za bivše socijalističke zemlje u tranziciji)².

Isti autori kao glavne uzroke različitih sustava financijskog izvješćivanja navode *odnos kompanija i izvora financiranja te pravni sustav*. Kako je snažna industrijalizacija u SAD-u i Velikoj Britaniji dovela do brzog rasta kompanija, tako je rasla i potreba tih kompanija za kapitalom. Stoga je kapital prikupljan na burzama, te je vlasništvo bilo disperzirano među velikim brojem malih dioničara. Nadalje, zbog veličine kompanija došlo je do razdvajanja funkcija vlasništva i upravljanja, te su ulagači mogli naći korisne informacije o poslovanju kompanija uglavnom u temeljnim financijskim izvješćima. Usto, u kontinentalnom dijelu Europe financijeri su uglavnom bile velike banke, i to nekoliko njih, te je i vlasništvo bilo znatno koncentriranije. U takvom poslovnom okruženju investitori i kreditori svoje su informacijske potrebe zadovoljavali direktnim kontaktom s kompanijama i uvidom u njihovo poslovanje. Nadalje, uočeno je da zemlje u kojima vlada *common law* (Velika Britanija, Irska) financijsko izvješćivanje ne reguliraju zakonima, već je zakonom definirano samo to da neovisne institucije uređuju financijsko izvješćivanje, ko-

² Kako je većina tranzicijskih zemalja (bivših socijalističkih zemalja srednje i istočne Europe) preuzela ili preuzima moderne metode financijskog izvješćivanja bazirane na MRS-ovima ili izravno primjenjuje MRS-ove, taj oblik sustava financijskog izvješćivanja neće biti posebno razmatran. Inače, temeljno obilježje financijskog izvješćivanja u planskom gospodarstvu bilo je kreiranje računovodstvenih informacija za različite državne agencija i potrebe planiranja.

je je bazirano na računovodstvenim standardima. Tako ASB (Accounting Standards Board) donosi standarde koji se primjenjuju u Velikoj Britaniji, što je omogućeno Zakonom o kompanijama (*Companies Act*) iz 1985. godine (ASB, 2004.)

Suprotno tome, zemljama u kojima je na snazi *code law* (Njemačka, Francuska) praksa je da se zakonima detaljno uređuju brojna pitanja, pa tako i financijsko izvješćivanje, koje se obično regulira zakonom o kompanijama ili zakonom o računovodstvu. Sličnu klasifikaciju okvira financijskog izvješćivanja putem dva osnovna modela daju autori Nobes i Parker (2004), što se može predočiti tablicom 1.

Tablica 1. Temeljna klasifikacija okvira financijskog izvješćivanja

Model A	Model B
jako tržište kapitala	slabije tržište kapitala
velik broj vanjskih dioničara	manji broj »internih« dioničara
velik broj revizora	manji broj revizora
odvojena računovodstvena i porezna pravila	porezna pravila dominiraju nad računovodstvenima
primjeri: Velika Britanija, Irska, Nizozemska	primjeri: Francuska, Njemačka

Izvor: Nobes and Parker (2004:24).

Radi analize stanja regulative financijskog izvješćivanja u EU-u, strukovna računovodstvena organizacija FEE (Federation des Experts Comptables Europeens) provela je istraživanja te problematike 2001. godine. Istraživanje je dalo zaključke da u većini zemalja odgovornost za pripremu financijskih izvješća imaju uprave kompanija. Nadalje, u većini zemalja postoji praksa da godišnja financijska izvješća usvajaju skupštine dioničara. Najveće razlike među zemljama utvrđene su u institucijama koje bi trebale nadzirati efikasnu primjenu računovodstvene regulative i standarda najvećih i najvažnijih kompanija koje kotiraju na burzama. Utvrđene razlike u analiziranim europskim zemljama dane su u sljedećoj tablici.

Tablica 2. Institucionalni nadzor financijskog izvješćivanja za listane kompanije

Burza	Institucija koja nadzire financijsko izvješćivanje			
	Nezavisni regulator burze	Privatna organizacija	Državni nadzor	Ne postoji nadzorna institucija
Švedska	Belgija	UK	Danska	Austrija
Norveška	Francuska		UK	Finska
Švicarska	Italija		Češka	Njemačka
	Španjolska			Irska
	Portugal			Luksemburg
				Nizozemska
				Mađarska
				Slovenija

Izvor: FEE (2001:12).

Praksa primjene računovodstvenih standarda također je bila različita. Naime, neke su se zemlje koristile samo nacionalnim standardima, druge su dopuštale primjenu MRS-ova, a ostale su dopuštale primjenu računovodstvenih standarda SAD-a, odnosno SFAS-ova³. Uporabu računovodstvenih standarda u zemljama EU-a do 2001. godine predočuje tablica 3.

Tablica 3. Primjena računovodstvenih standarda u zemljama Europske unije do 2001. godine

Zemlja	Standardi	Zemlja	Standardi
Austrija	nacionalni MRS-ovi, SFAS-ovi	Luksemburg	nacionalni
Belgija	nacionalni, iznimno i uz dopuštenje MRS-ovi i SFAS-ovi	Njemačka	MRS-ovi/SFAS-ovi za SMAX i Neuer Market za ostatak listanih kompanija nacionalni standardi ili MRS/SFAS-ovi
Danska	nacionalni	Nizozemska	nacionalni
Finska	nacionalni, samo za konsolidirana izvješća MRS-ovi i SFAS-ovi	Portugal	nacionalni i MRS-ovi
Francuska	nacionalni za domaće kompanije, MRS-ovi kao opcija za strane kompanije	Španjolska	nacionalni
Irska	nacionalni	Švedska	nacionalni, bazirani na MRS-ovima
Italija	nacionalni standardi i MRS-ovi mogu biti primijenjeni za konsolidirana izvješća	UK	nacionalni za domaće kompanije, MRS/SFAS-ovi kao opcija za strane kompanije

Izvor: FEE (2001:17-63).

Već površnom analizom podataka prikazanih u prethodnoj tablici lako se može uočiti pravo šarenilo računovodstvenih standarda korištenih u EU-u, od nacionalnih, preko MRS-ova, do američkih SFAS-ova. Značajnost razlika zbog primjene različitih standarda ovisi o konkretnoj kompaniji i njezinim poslovnim događajima koji se prema različitim računovodstvenim standardima različito obračunavaju. Uvid u točne veličine razlika među nekim europskim standardima i američkim SFAS-ovima omogućuje internacionalizacija tržišta kapitala i sve veći broj europskih kompanija koje izlistavaju svoje dionice na američkim burzama. Kako je američka Komisija za vrijednosne papire (SEC – *Securities and Exchange Commission*) zaključila da se američki računovodstveni standardi dosta razlikuju od europskih, europske su kompanije morale provesti uskla-

³ SFAS-ove (*Statements of Financial Accounting Standards*) izrađuje FASB (Financial Accounting Standards Board), neovisna institucija privatnog sektora koju financira FAF (Financial Accounting Foundation).

đenja s nacionalnih na američke standarde. U tablici 4. prikazane su razlike između dobiti i glavnice za nekoliko europskih kompanija listanih na američkim burzama.

Tablica 4. Razlike u računovodstvenim standardima na primjeru nekih europskih kompanija

Kompanija	Računovodstveni standardi		Indeks
SmithKline Beecham	UK GAAP (mil. GBP)	SFAS (mil. GBP)	77
neto dobit	1.035	800	346
glavnica	1.369	4.735	22
povrat na glavnicu	75,6%	16,9%	
Hoechst	MRS (mil. USD)	SFAS (mil. USD)	
neto dobit	1.212	625	52
glavnica	10.369	8.654	83
povrat na glavnicu	11,7%	7,2%	62
Euro Disney	Franc. GAAP (mil. FRF)	SFAS (mil. FRF)	
neto dobit	202	-1.021	-
glavnica	5.813	2.286	39
povrat na glavnicu	3,5%	-4,5%	-
Deimler-Benz			
neto dobit	Njem. GAAP (mil. DEM)	SFAS (mil. DEM)	
	615	-1.839	-

Izvor: IASB (2000:13-14).

Na temelju podataka iz tablice 4. može se zaključiti da različiti računovodstveni standardi mogu stvoriti značajne razlike u financijskim izvješćima te u različitim pokazateljima⁴ koji se izračunavaju na temelju tih izvješća. Ako se pođe od pretpostavke da korisnici razmatraju financijska izvješća i pokazatelje pri donošenju investicijskih i kreditnih odluka, jasno je i da kvaliteta odlučivanja može ovisiti o kvaliteti računovodstvenih informacija sadržanih u financijskim izvješćima. Problem različitih računovodstvenih standarda sve više dolazi do izražaja zbog globalizacije gospodarstva i sve slobodnijeg tijeka kapitala. Ako ulagač ima na umu više alternativa/kompanija koje se koriste različitim računovodstvenim standardima, treba uložiti dodatno vrijeme i novac za svođenje investicijskih alternativa na istu računovodstvenu osnovu. To nedvojbeno poskupljuje investiciju, povećava trošak kapitala i otežava donošenje odluka.

2.3. Regulatoriva financijskog izvješćivanja u Europskoj uniji od 2002. godine

Kao što je u prethodnom odjeljku istaknuto, u prošlosti su među europskim zemljama postojale formalne i stvarne razlike u smislu financijskog izvješćivanja. Razlog takve neusklađenosti u zemljama članicama EU-a jest ponajprije nepostojanje adekvatne strategije za zakonsko reguliranje financijskog izvješćivanja na razini EU-a. Pokušaj har-

⁴ Dogradnja financijskom izvješćivanju pri donošenju poslovnih odluka jest financijska analiza, koja uporabom različitih pokazatelja, izračunanih na temelju financijskih izvješća, stvara korisne informacije. Obično se na temelju financijskih izvješća izračunavaju pokazatelji profitabilnosti, zaduženosti, likvidnosti, dodane vrijednosti, ekonomske dodane vrijednosti itd.

monizacije financijskog izvješćivanja u Uniji bile su IV. i VII. direktiva, ali one u konačnici nisu postigle željene rezultate. Problem je ponajprije bila činjenica da su Direktive dopuštale korištenje niza alternativa radi prihvaćanja pravnih i ekonomskih razlika među zemljama članicama EU-a. Osim toga, Direktive nisu uopće regulirale pojedina računovodstvena pitanja kao što su izvješće o novčanom tijeku, najam i promjene tečajeva stranih valuta (Gulin, 2001). Raznolikost računovodstvenih standarda kojima su se koristile kompanije iz EU-a može se prikazati sljedećim podacima iz 1998. godine (Ružić, 2003a):

1. primjena nacionalnih standarda baziranih na IV. i VII. direktivi,
2. primjena MRS-ova (1998. u uporabi u 210 kompanija),
3. primjena SFAS-ova (1998. u uporabi u 235 kompanija).

Zbog takve neusklađenosti financijskog izvješćivanja u Uniji nije postojala prihvatljiva razina usporedivosti financijskih izvješća. Rezultat toga bila je manja konkurentnost europskih kompanija u pribavljanju kapitala na svjetskim tržištima kapitala. Radi uklanjanja tog problema, Europska je komisija u lipnju 2000. godine izradila dokument *Strategija financijskog izvješćivanja u EU: Put naprijed*. Tim je dokumentom predložena primjena MRS-ova u konsolidiranim financijskim izvješćima za sve kompanije iz Unije čijim će se dionicama trgovati na burzama u Uniji od siječnja 2005. godine. Pritom je otvorena mogućnost zemljama članicama Unije da samostalno prošire primjenu MRS-ova i na ostale kompanije i njihova temeljna financijska izvješća. Prema tom prijedlogu sustav financijskog izvješćivanja u Uniji izgledao bi kao u tablici 5.

Tablica 5. *Financijsko izvješćivanje u Europskoj uniji od 2005.*

Vrsta financijskih izvješća	Vrsta kompanije	
	<i>kompanije koje izlistavaju dionice u EU-u</i>	<i>kompanije koje ne izlistavaju dionice</i>
Temeljna izvješća ^a	IV. direktiva	IV. direktiva
Konsolidirana izvješća ^b	MRS-ovi	VII. direktiva

^a *Temeljna financijska izvješća odnose se na kompanije koje su zasebni pravni subjekti.*

^b *Konsolidirana financijska izvješća odnose se na gospodarske subjekte (grupe) koji se sastoje od više pravnih subjekata.*

Izvor: Gulin (2001:20).

Uredbu o primjeni MRS-ova usvojilo je Vijeće ministara u lipnju 2002. godine, te je Uredba iste godine stupila na snagu. Osim navedene Uredbe, značajna je izmjena IV. direktive (objavljena 1. svibnja 2004), koja propisuje pravila sastavljanja, izvješćivanja i revizije temeljnih financijskih izvješća za određene kompanije u EU-u. Kao bitna novost u IV. direktivi može se ponajprije istaknuti uvođenje odjeljka 7. a), koji zahtijeva vrednovanje financijskih instrumenata prema fer vrijednosti. Takav način vrednovanja zemlje članice mogu omogućiti ili zahtijevati od svih ili samo od pojedinih kompanija. Prema članku 42. a) IV. direktive, fer vrijednost treba biti utvrđena na temelju tržišne cijene ako se

ona može lako utvrditi. U suprotnome, fer vrijednost financijskih instrumenata može biti utvrđena na temelju općeprihvaćenih modela i tehnika vrednovanja. Nadalje, IV. direktiva proširenim člankom 46. zahtijeva uravnotežen i opsežan prikaz poslovne pozicije kompanije u godišnjem izvješću. Radi boljeg razumijevanja razvoja i financijske pozicije kompanije, prikaz poslovanja mora obuhvatiti ključne financijske i nefinancijske pokazatelje relevantne za djelatnost kojom se kompanija bavi (EU, 2004b). Bitna su novost i izmijenjeni iznosi za klasificiranje kompanija po veličini, što je navedeno u sljedećoj tablici.

Tablica 6. Izmijenjeni kriteriji za određivanje veličine kompanije iz IV. direktive Europske unije

Kriterij	Male kompanije	Srednje kompanije
ukupna aktiva	3,65 EUR	14,60 EUR
ukupan prihod	7,30 EUR	29,20 EUR
broj zaposlenih	50 zaposlenih	250 zaposlenih

Izvor: Ružić (2003b:59)

Izmjenom iznosa prema kriterijima prihoda i imovine iz IV. direktive Europska je komisija povisila iznose kriterija imovine i prihoda za klasifikaciju kompanija, te je time još većem broju malih i srednjih kompanija olakšala financijsko izvješćivanje (skraćena izvješća, oslobođenje od obveze revizije itd.). Takav pristup izvješćivanju malih i srednjih kompanija podržava i Svjetska banka, koja u svojim preporukama tranzicijskim zemljama redovito ističe da one trebaju što više olakšati financijsko izvješćivanje malim i srednjim kompanijama uzimajući u obzir kriterije iz IV. direktive EU-a.

Trenutačno se financijskim izvješćivanjem na razini EU-a bavi više subjekata, od kojih kao najvažnije valja istaknuti Contact Committee (CC) i Accounting Regulatory Committee (ARC). CC je savjetodavno tijelo koje je osnovala Europska komisija na temelju članka 52. IV. direktive donesene 1978. godine. Osnovna zadaća CC-a je olakšavanje primjene Direktiva za računovodstvo rješavanjem praktičnih problema i savjetovanje Komisije o eventualnim izmjenama tih direktiva (EEC, 1978). ARC je osnovan prema članku 6. Uredbe o primjeni MRS-ova iz 2002. godine, a u njemu su predstavnici zemalja članica EU-a. Osnovna zadaća ARC-a je reguliranje, odnosno, preciznije, donošenje stajališta o prijedlozima Komisije za usvajanje pojedinog MRS-a (EU, 2004a).

Osim navedenih subjekata, važnu ulogu za primjenu MRS-ova u EU-u ima i EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group), što ga je osnovalo više organizacija zainteresiranih za financijsko izvješćivanje u EU-u. Kao osnivači EFRAG-a mogu se istaknuti organizacije koje predstavljaju računovođe, kompanije, udruge banakara, osiguravatelje, male kompanije, burze i financijske analitičare. Cilj EFRAG-a je osigurati ekspertizu vezanu za primjenu MRS-ova, sudjelovati u radu IASB-a pri donošenju novih i izmjeni postojećih standarda, analizirati razvoj primjene MRS-ova u EU-u i savjetovati Europsku komisiju. EFRAG ima dvije organizacijske razine, Nadzorni odbor i TEG (Technical Expert Group). Zadaća TEG-a je obavljanje operativnog dijela po-

sla vezanoga za primjenu MRS-ova u EU-u, dok Nadzorni odbor jamči zastupljenost interesa organizacija osnivača i kredibilitet EFRAGA-a (EFRAG, 2004).

3. Okvir i praksa financijskog izvješćivanja u Hrvatskoj

Nakon raspada SFRJ i osamostaljenja, Hrvatska je trebala provesti znatne reforme u svim sferama društvenog života. Proces osamostaljenja pratio je i proces prelaska s planskoga gospodarskog sustava na tržišni sustav gospodarstva. U tržišnom gospodarstvu financijsko izvješćivanje ima drugačiju ulogu nego u sustavu planskoga gospodarstva. Sukladno novoj ulozi financijskog izvješćivanja u gospodarskom sustavu, 1992. godine donesen je i objavljen Zakon o računovodstvu, koji je u primjeni od 1993. godine.

Komparacijom regulative s europskom i svjetskom praksom može se kazati da se u Hrvatskoj trenutačno primjenjuje kombinirani sustav jer postoji Zakon o računovodstvu, ali su u primjeni i MRS-ovi koje donosi IASB. Osnovne odredbe Zakona o računovodstvu (NN 90/92) jesu:

1. Zakon ne propisuje izgled računskog plana, ali mora osigurati pozicije bilance i računa dobiti i gubitka propisane Zakonom,
2. na temelju IV. direktive EU-a definiran je izgled bilance i računa dobiti i gubitka, kao i temeljna načela procjenjivanja,
3. Zakon propisuje da svi obveznici poreza na dobit (veliki, srednji, mali, listani, nelistani) izravno primjenjuju MRS-ove nakon objave u Narodnim novinama,
4. propisana je obveza izrade konsolidiranih izvješća za grupe koje čine vladajuća i o njima ovisna društva,
5. definirana je obveza revizije financijskih izvješća jedanput u godini za velika i srednja dionička društva, te jedanput u tri godine za mala dionička društva.

Člankom 16. Zakona definirani su i kvantitativni kriteriji za razdvajanje velikih, srednjih i malih društava. Zakonom su definirana tri kriterija: iznos imovine, iznos prihoda i broj zaposlenih. Bitno je također naglasiti da je Zakonom definirano osnivanje HORRS-a (Hrvatskog odbora za računovodstvo i računovodstvene standarde) kojemu je osnovni cilj praćenje, usklađivanje i objašnjavanje primjene MRS-ova. S obzirom na tako ustrojen okvir financijskog izvješćivanja nedvojbeno se može kazati da Hrvatska ima dobro ustrojenu regulativu.

Međutim, uz tako uređen okvir financijskog izvješćivanja, prema Zakonu o računovodstvu, koji je namijenjen ponajprije ulagačima i kreditorima, postoji i paralelni ili tzv. dualni okvir financijskog izvješćivanja. Taj paralelni okvir financijskog izvješćivanja proizlazi iz zakonskih obveza hrvatskih kompanija prema državnim institucijama kao što su porezne uprave, FINA, Državni zavod za statistiku i Komisija za vrijednosne papire. Informacijske potrebe *porezni organi* zadovoljavaju prije svega putem računa dobiti i gubitka te završne bilance, što je regulirano člankom 14. Pravilnika o porezu na dobit (NN 54/01).

Prema Zakonu o registru godišnjih izvješća (NN 47/03), sva trgovačka društva, obveznici poreza na dobit, obvezna su predavati godišnja financijska izvješća (samo bilancu i ra-

čun dobiti i gubitka) FINI, koja vodi Registar. Registar godišnjih financijskih izvješća ustrojen je s ciljem pružanja informacija o financijskoj poziciji i uspješnosti hrvatskih kompanija svim zainteresiranim subjektima. Nadalje, potrebno je priložiti i revizorsko mišljenje, koje je obvezno za one kompanije što su dužne provoditi reviziju svojih financijskih izvješća. Međutim, osim godišnjih financijskih izvješća, FINA za Državni zavod za statistiku prikuplja i tromjesečna financijska izvješća, obvezna prema Zakonu o službenoj statistici (NN 103/03). Obveznici predaje tromjesečnih financijskih izvješća sva su trgovačka društva. Svrha prikupljanja podataka putem spomenutih izvješća jest izrada nacionalnih računa i provođenje raznih analiza koje se koriste pri odlučivanju na nacionalnoj razini.

Dio trgovačkih društava svoja financijska izvješća mora dostavljati i Komisiji za vrijednosne papire, koja organizira i nadgleda funkcioniranje tržišta kapitala u Hrvatskoj (Zakon o tržištu vrijednosnih papira, NN 84/02). Kada društvo izdaje dionice, ono je obvezno izraditi prospekt (javnu ponudu) u kojoj mora iskazati objektivne informacije o imovini, obvezama, financijskom rezultatu, novčanim tijekovima, čimbenicima rizika poslovanja itd. Tada društvo izdavatelj mora Komisiji predložiti temeljna i konsolidirana financijska izvješća u posljednje tri godine, zajedno s posljednjim tromjesečjem tekuće godine. Ta pravila vrijede za uvrštenje u prvu kotaciju i kotaciju javnih dioničkih društava⁵ na burzama (Zagrebačkoj i Varaždinskoj). Pravila uvrštenja za ostale kotacije svaka od burzi propisuje samostalno.

Kao što je već istaknuto, u usporedbi s tranzicijskim i razvijenim zemljama tržišnog gospodarstva Hrvatska ima razvijenu regulativu financijskog izvješćivanja, ali postoji malo istraživanja o primjeni te regulative u praksi i o kvaliteti računovodstvenih informacija. Kao primjer takvih rijetkih istraživanja može se navesti studija Svjetske banke iz 2002. godine, kojom je kritički analizirano pitanje računovodstvene i revizijske prakse u Hrvatskoj (World Bank, 2002a). Studijom je utvrđeno da je Zakon o računovodstvu primarno orijentiran prema ulagačima, te da ne postoje razlike između računovodstvenih i revizijskih standarda koji se primjenjuju u Hrvatskoj prema standardima IASB-a. Kao uzorak za analizu bila su korištena financijska izvješća 17 velikih hrvatskih dioničkih društava, te je utvrđeno da su ta izvješća zavidne kvalitete (posebice izvješća s I. kotacije Zagrebačke burze).

Kao osnovni praktični problem u istraživanju ističe se nepostojanje službenog tijela (osim revizora) koje bi nadziralo primjenu MRS-ova. Istraživanjem su utvrđene i određene netočnosti u praktičnoj primjeni MRS-ova u uzorkovanim kompanijama. Nadalje, kao negativnost se navodi i praksa hrvatskih kompanija da objavljuju javnosti samo skraćene verzije svojih financijskih izvješća, i to samo bilancu i račun dobiti i gubitka. Problem je i sam dualni okvir financijskog izvješćivanja, koji zahtijeva da kompanije za brojne institucije pripremaju različite računovodstvene informacije za različita razdoblja, što znatno smanjuje kvalitetu tih informacija. Stručnjaci Svjetske banke posebice ističu da male i srednje kompanije imaju velike probleme u primjeni MRS-ova. Slično mišljenje ima i prof. J. Mrša, koja ističe da primjena MRS-ova nije jednako prikladna za sve kompanije jer male i srednje imaju drugačije potrebe financijskog izvješćivanja nego velike (Mrša, 2004).

⁵ Prema Zakonu o tržištu vrijednosnih papira, javno dioničko društvo je ono dioničko društvo koje izdaje dionice javnom ponudom ili ima više od 100 dioničara, te mu temeljni kapital iznosi 30.000.000 kn.

Djelomično sličnu problematiku obrađivali su i domaći autori (Čulinović Herc i Galogaža, 2002), te je njihovo stajalište da je primjena zakonske regulative na području korporativnog izvješćivanja na niskim razinama. Spomenuti autori smatraju da Komisija za vriednosne papire nema dovoljno stručno i iskusno osoblje koje bi moglo nadzirati primjenu zakona u praksi i osigurati transparentnost informacija. Kao dodatni problem u uvjetima visoke konkurencije, malog tržišta i odgovornosti revizora ističe se pitanje kvalitete rada revizora i pouzdanosti njihovih izvješća. Takvo stajalište pokrijepljeno je primjerom Riječke banke, u kojoj je glavni diler devizama u razdoblju od čak četiri godine nagomilao i »skri-va« od internih i eksternih revizora gubitak od približno 100.000.000 USD.

4. Okvir i praksa financijskog izvješćivanja u Bugarskoj i Rumunjskoj

Tijekom 2004. osam tranzicijskih zemalja (bivših socijalističkih zemalja) postalo je članicama EU-a nakon višegodišnjeg procesa pregovaranja i prilagođivanja zahtjevima EU-a. Još tri tranzicijske zemlje, Hrvatska, Bugarska i Rumunjska imaju, cilj pristupiti EU-u u nekoliko idućih godina. Pred tim zemljama kandidatkinjama dugačak je i naporan proces pregovaranja s EU-om i prilagođivanja zakonodavno-institucionalnog okvira. Stoga se sa stajališta financijskog izvješćivanja postavlja pitanje: koliko su zemlje kandidatkinje blizu/daleko glede regulative financijskog izvješćivanja prema najnovijoj regulativi EU-a, donesenoj nakon 2002. godine? Kako je u prethodnom odjeljku objašnjen okvir financijskog izvješćivanja u Hrvatskoj u ovom odjeljku bit će predočen okvir financijskog izvješćivanja i praksa Bugarske i Rumunjske. Usporedbom tih dviju zemalja s Hrvatskom sa stajališta financijskog izvješćivanja bit će moguće uočiti razlike te intenzitet potrebnih prilagodbi s obzirom na najnovije zahtjeve EU-a.

Prema podacima Svjetske banke iz 2002, u Bugarskoj je u tijeku faza tranzicije okvira financijskog izvješćivanja s nacionalnih standarda na Direktive EU-a i MRS-ove. Prema Zakonu o računovodstvu iz 1991. godine, sve su bugarske kompanije za temeljna i konsolidirana financijska izvješća morale primjenjivati nacionalne standarde bazirane na MRS-ovima. Međutim, za razliku od temeljnih izvješća, konsolidirana izvješća grupa nisu morala biti prezentirana dioničarima, što je zasigurno velik nedostatak. Naime, svi moderni okviri financijskog izvješćivanja holding kompanija (grupa) zahtijevaju izradu konsolidiranih financijskih izvješća koja realnije odražavaju profitabilnost te stanje imovine i obveza holding kompanije. Nekonsolidirana izvješća mogu vrlo lako poslužiti za skrivanje gubitaka i dugova od investitora i kreditora, dovodeći ih u situaciju donošenja poslovnih odluka na temelju pogrešnih informacija. Kao najpoznatiji slučaj zlorabe nekonsolidiranih izvješća može se navesti primjer američke kompanije Enron⁶ (Catanach i Rodes-Catanach, 2003).

Istraživanje Svjetske banke pokazalo je da računovođe, korisnici financijskih izvješća i revizori iz Bugarske ističu dva problema koja uvelike smanjuju transparentnost financijskih izvješća te stvaraju razlike u praksi s obzirom na zahtjeve računovodstvenih

⁶ Radi izbjegavanja konsolidacije nekih subjekata pod kontrolom Enrona, njegova su financijska izvješća bila znatno iskrivljena s obzirom na ekonomsku realnost, što je dovelo u zabludu brojne ulagače. Preciznije, radi izbjegavanja konsolidacije, Enron je iskazivao uvelike precijenjenu dobit (18-64%) i podcijenjene dugove (561-711 milijuna USD) za razdoblje 1997 – 2000. godine.

standarda (World Bank, 2003). Prvi je problem stalno nastojanje podcjenjivanja neto dobiti zbog poreznih razloga. Drugi su problem transferne cijene, koje se u praksi koriste za distribuciju dobiti među dioničarima (na štetu manjinskih dioničara).

Kompanije koje izdaju vrijednosne papire putem javnih ponuda moraju poslati svoja financijska izvješća i revizorsko izvješće Komisiji za vrijednosne papire i Bugarskoj burzi tri mjeseca nakon kraja poslovne godine. Međutim, stručnjaci Svjetske banke proveli su analizu na uzorku izvješća Komisije za vrijednosne papire na WEB-u te su došli do zaključaka (World Bank, 2003):

- izvješća obično ne sadržavaju načela računovodstvenih politika i ostalih nefinancijskih informacija
- izvješća nemaju revizorsko izvješće
- izvješća se ne objavljuju potpuno redovito
- neke su kompanije na Internetu objavljivale pogrešna izvješća s nepotpunim revizorskim izvješćem.

Kad je riječ o računovodstvenim standardima, poznata revizorska kuća Pricewaterhouse Coopers provela je 1999. detaljnu usporedbu bugarskih računovodstvenih standarda (baziranih na MRS-ovima) i MRS-ova. Navedena je analiza pokazala da su bugarski standardi promijenjene i značajno pojednostavnjene verzije MRS-ova. Kao što je već istaknuto, u Bugarskoj je trenutačno u tijeku reforma okvira financijskog izvješćivanja prema zahtjevima EU-a, te će sve kompanije morati primjenjivati MRS-ove, kao u Hrvatskoj. Međutim, taj proces zahtijeva prilagodbu edukacije na sveučilištima, prevođenje standarda na bugarski jezik, kao i knjiga i studija primjera iz poslovne prakse. Stručnjaci Svjetske banke na temelju postojećeg stanja i potrebnih reformi donijeli su sljedeće glavne preporuke za Bugarsku u smislu regulative financijskog izvješćivanja:

- za male i srednje kompanije potrebno je pojednostavniti financijsko izvješćivanje
- osnovati ustanovu koja će imati mogućnost brzog prevođenja MRS-ova i uputa za njihovu primjenu
- spriječiti javno objavljivanje skraćenih verzija financijskih izvješća bez revizorskog izvješća
- ojačati nadzor primjene MRS-ova, te poduzeti odlučne mjere protiv kompanija i revizora koji ne primjenjuju MRS-ove na propisani način.

Rumunjska je, slično kao i Bugarska, u fazi tranzicije okvira financijskog izvješćivanja s nacionalnih standarda na zahtjeve EU-a i MRS-ove. Prvi zakon o računovodstvu u Rumunjskoj objavljen je 1991. godine, a računovodstvene standarde propisuje Ministarstvo financija. Ono je 2001. donijelo Uredbu 94 za poboljšanje okvira financijskog izvješćivanja kojom se propisuje uporaba MRS-ova. Međutim, novodefinirana regulativa nije potpuno identična dosljednoj primjeni MRS-ova. Primjerice, Uredba 772 zabranjuje konsolidaciju onih podružnica (ovisnih kompanija) čije se aktivnosti znatno razlikuju od matične kompanije. To je potpuno suprotno odredbama MRS-a 27, koji uređuje konsolidaciju financijskih izvješća. Nadalje, u praksi se Uredba ne primjenjuje jer je Ministarstvo financija izdalo takvu preporuku (Tudor Tiron, Deaconu i Stefana, 2004). Iako se rumunjsko gospodarstvo susreće s inflacijom, postoji preporuka da se ne primje-

njuje MRS 29 za hiperinflacijske uvjete. Stručnjaci Svjetske banke na temelju opisane zakonske regulative zaključili su da se rumunjski računovodstveni standardi, bazirani na Uredbi 94 i preporukama Ministarstva financija, uvelike razlikuju od MRS-ova.

MRS-ovi se redovito prevode na rumunjski jezik u suradnji sa Škotskim institutom ovlaštenih računovođa. Međutim, problem je to što su prijevodi MRS-ova dosta skupi za lokalne uvjete. Burza u Bukureštu i Komisija za vrijednosne papire provjeravaju potpunost financijskih izvješća za kompanije koje kotiraju na burzi. Međutim, zaposlenici Komisije za vrijednosne papire nisu računovođe, te nemaju adekvatna znanja za učinkovitu provjeru primjene računovodstvenih standarda. Kao glavne preporuke za poboljšanje financijskog izvješćivanja u Rumunjskoj stručnjaci Svjetske banke naveli su sljedeće zadatke (World Bank, 2002b):

- ukloniti sve razlike u standardima s obzirom na MRS-ove
- maksimalno pojednostavniti financijsko izvješćivanje za male i srednje kompanije
- osnovati ustanovu koja će imati mogućnost brzog prevođenja MRS-ova i uputa za njihovu primjenu
- spriječiti javno objavljivanje skraćenih verzija financijskih izvješća
- obvezati državne institucije da nadziru dosljednu primjenu MRS-ova i poduzeti odgovarajuće mjere protiv onih kompanija i revizora koji se ne drže dosljedne primjene MRS-ova.

5. Zaključna razmatranja

Kao što je uvodno istaknuto, financijsko izvješćivanje i transparentnost osnovni su preduvjeti za brži i efikasniji razvoj tržišta kapitala, koja se danas pojavljuju kao glavni izvori financiranja modernih korporacija. Naime, radi donošenja racionalnih investicijskih i kreditnih odluka, ulagači i kreditori moraju raspolagati adekvatnim informacijama. Računovodstvena informacija stoga mora biti važna, pouzdana, pravodobna i usporediva. Sve navedene karakteristike računovodstvenih informacija izravno ovise o zakonskoj regulativi financijskog izvješćivanja i primjeni zakona u poslovnoj praksi.

Radi unaprjeđenja okvira financijskog izvješćivanja i smanjenja troškova kapitala, EU je napravio snažan iskorak prema usklađivanju za najveće kompanije čijim se dionicama trguje na burzama u EU-u. Naime, od 2005. sve će listane kompanije u EU-u morati primjenjivati MRS-ove koje donosi IASB. Pritom je zadržana dosadašnja praksa da male i srednje kompanije prema odredbama IV. direktive imaju pojednostavnjeno izvješćivanje bazirano na nacionalnim računovodstvenim standardima. Naravno, nacionalni regulatori financijskog izvješćivanja imaju mogućnost nametanja uporabe MRS-ova za male i srednje kompanije.

Budući da je Hrvatska kao nacionalni prioritet postavila ulazak u EU, vrlo je zanimljiva analiza postignute razine uređenosti okvira financijskog izvješćivanja i potrebne prilagodbe. O zakonskoj se regulativi može kazati da Hrvatska ima vrlo dobro uređen okvir financijskog izvješćivanja koji bi trebalo doraditi samo u nekim dijelovima radi usklađivanja sa zahtjevima EU-a. S vremenske distancije od desetak godina odluka o

primjeni MRS-ova u Hrvatskoj danas se čini izrazito dobrom, te je Zakon o računovodstvu zasigurno jedan od boljih zakona donesenih u Republici Hrvatskoj. To potvrđuje i činjenica da Zakon nije mijenjan od 1992, iako je u tijeku izrada novog zakona koji bi trebao biti usklađen sa zahtjevima EU-a.

Dorada postojećeg zakona trebala bi se ponajprije odnositi na pojednostavnjenje financijskog izvješćivanja za male i srednje kompanije, što je praksa u EU-u. Pritom su moguće dvije osnovne alternative, od kojih je prva donošenje nacionalnih standarda za male i srednje kompanije utemeljenih na Direktivama EU-a i MRS-ovima. Druga je alternativa uporaba IASB-ovih standarda za male i srednje kompanije koji trebaju biti izrađeni u doglednoj budućnosti. Međutim, bez obzira na to za koji se model zakonodavac odluči, on treba biti usmjeren na pojednostavnjenje financijskog izvješćivanja za male i srednje kompanije radi usklađivanja s regulativom EU-a.

Uspoređujući zakonsku regulativu u Hrvatskoj s regulativom financijskog izvješćivanja u Bugarskoj i Rumunjskoj, lako je uočiti da je Hrvatska regulativa bila daleko bolja. Naime, dok je Hrvatska još od 1993. godine primjenjivala MRS-ove, Bugarska i Rumunjska su se koristile nacionalnim standardima baziranim na MRS-ovima. Međutim nacionalni su standardi, prema provedenim analizama, ipak bili znatno različiti od dosljedne primjene MRS-ova, kao što je bilo u Hrvatskoj. Dakle, moglo bi se kazati da hrvatski računovođe, revizori i korisnici financijskih izvješća imaju dugogodišnje dragocjeno znanje o primjeni MRS-ova i problematici njihove primjene u usporedbi s kolegama iz Bugarske i Rumunjske. Međutim, nije dovoljno samo zakonski dobro urediti okvir financijskog izvješćivanja da bi on dobro funkcionirao, već je potrebno osigurati i djelovanje bitnih institucionalnih čimbenika pojedinoga gospodarstva.

Tako je istraživanje transparentnosti računovodstvenih informacija u četiri zemlje istočne Azije (Hong Kong, Malezija, Singapur i Tajland) pokazalo da samo kvalitetni računovodstveni standardi nisu dovoljni za visoku razinu transparentnosti računovodstvenih informacija. Iako su računovodstveni standardi navedenih zemalja bazirani na MRS-ovima ili se izravno primjenjuju MRS-ovi, transparentnost dobivenih računovodstvenih informacija bila je znatno niža nego u anglosaksonskim zemljama (SAD-u, UK, Kanadi i Australiji). Kao bitni institucionalni faktori u studiji su istaknuti obiteljsko vlasništvo kompanija, vrlo bliski odnosi banaka s kompanijama i mala mogućnost sudskih tužbi protiv revizora zbog netransparentnosti računovodstvenih informacija (Ball, Robin i Wu, 2000).

U tom kontekstu valja istaknuti da nije dovoljno samo zakonski dobro urediti okvir financijskog izvješćivanja, već ga treba dosljedno i strogo provoditi u praksi. Imajući na umu stanje sudstva u Hrvatskoj i razinu korupcije, posebnu pozornost treba pridati upravo dosljednoj primjeni Zakona o računovodstvu i MRS-ova. Svaki pokušaj zlouporabe financijskih izvješća za zavaravanje ulagača i ostalih korisnika treba dosljedno kažnjavati. Dostupna istraživanja u Hrvatskoj pokazala su da u praksi postoje odmaci od donesene regulative i da je upitna kvaliteta revizije, što, uz ostalo, može znatno smanjiti transparentnost poslovanja kompanija i usporedivost financijskih izvješća. Takva praksa također otežava funkcioniranje i očekivani razvoj tržišta kapitala, koji se temelje upravo na transparentnosti financijskih i nefinancijskih informacija. Dakle, očito je da

Hrvatsku u budućnosti očekuju brojni zadaci u edukaciji računovođa i revizora, vrednovanju tih profesija i njihovoj većoj zastupljenosti u sudstvu, Komisiji za vrijednosne papire i ostalim državnim institucijama koje trebaju osigurati provođenje zakona u praksi.

LITERATURA

ASB, 2004. [online]. Available from: [<http://www.asb.org.uk/asb/about>].

Ball, R., Robin, A. and Wu, J. S., 2000. *Incentives versus standards: properties of accounting income in four East Asian countries and implications for acceptance of IAS* [online]. Available from: [http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=216429].

Catanach, A. and Rodes-Catanach, S., 2003. »Enron: Financial reporting failure?« *Villanova Law Review*, 48 (3), 1057-1078.

Čulinović Herc, E., and Galogaža, A., 2002. »Transparency and disclosure in Croatia-brief review« [online]. *Second OECD Eastern Europe Corporate Governance Roundtable*. Available from: [<http://www.oecd.org.dataoecd/30/8/2089392.pdf>].

EFRAG, 2004. [online]. Available from: [<http://www.efrag.org/>].

EEC, 1978. *Fourth council directive 78/660/EEC*, [online]. Available from: [http://europa.eu.int/comm/internal_market/accounting/officialdocs_en.htm].

EU, 2004a. *Accounting Regulatory Committee*, [online]. Available from: [http://europa.eu.int/comm/internal_market/accounting/committees_en.htm#arc].

EU, 2004b. *Fourth council directive-Consolidated text*. [online]. Available from: [http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/pdf/1978/en_1978L0660_do_001.pdf].

FEE, 2001. *Enforcement mechanisms in Europe* [online]. Available from: [<http://www.fee.be/publications/main.htm>].

Spremić, I. (ur.), 2003. *Računovodstvo*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.

Gulin, D., 2001. »Obilježja i razvoj računovodstvene regulative u svijetu i kod nas« u: S. Tadijančević, ur. *Računovodstvo revizija i financije u suvremenim gospodarskim uvjetima*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 9-35.

IASB, 2000. *Međunarodni računovodstveni standardi 2000*. Zagreb: Faber & Zgombić Plus.

Mrša, J., 2004. »Financijsko izvješćivanje i upravljanje u malim i srednjim trgovačkim društvima« u: D. Gulin, B. Cota i S. Tadijančević, ur. *Financijski i računovodstveni aspekti korporativnog upravljanja u profitnim i neprofitnim subjektima*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 270-276.

Mueller, G. G., Gernon, H. and Meek, G. K., 1994. *Accounting An International Perspective*. Boston: Irwin.

Nobes, C. and Parker, R., 2004. *Comparative International Accounting*. London: Prentice Hall Europe.

OECD, 2003. *White paper on corporate governance in south east Europe* [online]. Paris: OECD. Available from: [www.oecd.org/dataoecd/9/21/20490351.pdf].

Pravilnik o porezu na dobit, NN. 54/01. Zagreb: Narodne novine.

Ružić, T., 2003a. »Korporativno financijsko izvješćivanje Europske unije – od direktiva do uredbе.« *Računovodstvo, revizija i financije*, (4), 51-59.

Ružić, T., 2003b. »Izmjene u korporativnom financijskom izvješćivanju EU-iznimke za mala i srednja društva.« *Računovodstvo, revizija i financije*, (7), 57-59.

Tudor Tiron, A., Deaconu, A. i Stefana, C., 2004. »Poslovna spajanja u Rumunjskoj, Financijski i računovodstveni aspekti korporativnog upravljanja u profitnim i neprofitnim subjektima« u: D. Gulin, B. Cota i S. Tadijančević, ur. *Financijski i računovodstveni aspekti korporativnog upravljanja u profitnim i neprofitnim subjektima*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, 148-154.

World Bank, 2002a. *Report on the observance of standards and codes-Croatia-Accounting and auditing* [online]. Washington: The World Bank. Available from: [http://www.worldbank.org.ifa.ros_croatia.htm].

World Bank, 2002b. *Report on the observance of standards and codes-Romania-Accounting and auditing* [online]. Washington: The World Bank. Available from: [http://www.worldbank.org.ifa.ros_romania.htm].

World Bank, 2003. *Report on the observance of standards and codes-Bulgaria-Accounting and auditing* [online]. Washington: The World Bank. Available from: [http://www.worldbank.org.ifa.ros_bulgaria.htm].

Zakon o računovodstvu, NN 90/92. Zagreb: Narodne novine.

Zakon o registru godišnjih financijskih izvješća, NN 47/03. Zagreb: Narodne novine.

Zakon o službenoj statistici, NN 103/03. Zagreb: Narodne novine.

Zakon o tržištu vrijednosnih papira, NN 84/02. Zagreb: Narodne novine.

I v i c a P e r v a n : The Regulatory Framework for Financial Reporting in Croatia, Bulgaria and Romania: Harmonisation with European Union Requirements

Summary

Financial reporting in the modern free-market economy has a very important informative role and therefore it is usually regulated by laws or/and accounting standards. The EU has decided to improve the competitiveness of EU listed companies and reduce the cost of capital by stronger harmonisation of financial reporting. All member countries will have to use IAS for all listed companies after the year 2005. A comparative analysis leads to the conclusion that Croatia has better financial reporting regulations than Bulgaria and Romania. Croatia started applying IAS in 1993, while Bulgaria and Romania have only just begun to implement this system. Thus Croatian accountants,

auditors and users of accounting information have been familiar with the use of IAS for a longer period than their counterparts in the other two countries. However, appropriate legislation does not mean much in itself without very strict and consistent application in business practice. Additional emphases must be placed on the quality of IAS application, the quality of auditing and education. Furthermore, for the sake of harmonisation with the EU, Croatian regulations should make financial reporting for SMEs simpler in the future.

Key words: financial reporting, European Union, Croatia, Bulgaria, Romania